

Политичка агресија

УДК: 327.8

Др Слободан Б. Микић, генерал-мајор у пензији

Савремене међународне односе карактеришу веома честе кризе, конфликти, агресије и ратови. Другу половину 20. века обележиле су различите деструктивне појаве, пре свега агресије. Поред некада преовлађујућих војних агресија, које су прерасле у ратове, савремено доба се одликује честим неоружаним агресијама (пропагандне, политичке, економске итд.). Најчешће се примењује политичка агресија, помоћу које, уз коришћење сродних облика, садржаја, метода, средстава и поступака, агресори настоје да државе објекте агресије потчине својој вољи и интересима.

Аутор у чланку дефинише агресију уопште, а потом и политичку агресију, наводећи њене основне одреднице, узроке и начин реализације у пракси међународних односа. Феномен политичке агресије поткрепљен је аргументима из праксе тих агресија на крају 20. века, из искуства везаних за СФР Југославију и, поготову, СР Југославију.

Политичка и друге врсте агресије се могу спречити, закључује аутор, само ако се реafirмише улога ОУН на основама Повеље УН и међународни односи доведу у склад уз доследно примењивање норми и обичаја међународног јавног права и права уопште.

Агресија¹ је једна од речи које се најчешће користе у свакодневном животу², психологији, медицини, војним наукама, социологији, политици, праву и међународним односима. У прошлости су агресије, по правилу, биле увод у рат, док се у савременим условима, најчешће, јављају као самостална друштвена појава, зависно од тога да ли агресор³ може да оствари своје интересе и циљеве без ступања у рат. При томе, није реч о хуманом односу агресора према жртви, већ о опасностима и по његово становништво, територију, оружане снаге и економију (људ-

¹ Од латинске речи *aggredior, aggressum*, што значи нападати, наступати.

² Ерих Фром агресију дефинише као „сва дјела која узрокују и која имају намјеру узроковати штету другој особи, животињи или неком предмету...“ (*Анатомија људске деструктивности*, 2. књига, „Напријед“, Загреб, 1975, стр. 13).

³ „Агресор, држава чије оружане снаге нападну другу земљу, односно која на било који начин угрози независност, суверенитет или територијални интегритет друге државе“ (*Војни лексикон*, ВИЗ, Београд, 1981, стр. 20).

ске жртве, разарања, материјалне штете и друге последице). Осим тога, агресије су већ толико „усавршене“ да агресору омогућавају разне манипулације и обмањивање сопственог и светског јавног мњења о њиховим правим узроцима и циљевима. Агресори прикривају своје праве намере (уз обимно коришћење и злоупотребу свих медија) лажима, полуистинама, „хуманитарним“ потребама“, „заштитом или подршком демократских снага“, „спречавањем хуманитарних катастрофа“, „заштитом људских права“, „обезбеђењем и заштитом својих националних интереса“, и слично.

„Нови светски поредак“, под америчким вођством и доминацијом, карактеришу честе агресије (различите врсте и модалитета), које се предузимају ради остварења америчке хегемоније у свету у процесу „глобализације“ међународних односа. Сједињене Америчке Државе су извеле највише агресија и учествовале у највише ратова у другој половини 20. века.⁴ За своје интересе су користили услуге других држава (савезници и сателити), НАТО-а или међународних организација. Најчешће су наступале под изговором „заштите и очувања светског мира“, уз злоупотребу или „заобилажење“ и игнорисање Савета безбедности Организације уједињених нација.⁵

Агресија је у почетку била увод у рат, а у војној и правној терминологији (у домену међународног права) термин *агресија* се појавио тек после Првог светског рата. У међувремену, појам агресија се различито дефинише, схвата и тумачи, зависно од позиције и интереса оних који га користе.

Одређење агресије

О агресији је дуго расправљано пре него што је дефинисана. Друштво народа, чак, није успело да дефинише и усвоји одговарајући документ о агресији⁶ јер су опструкцију чиниле државе које су имале хегемонистичке циљеве, тј. потенцијални агресори. Дискусије и расправе о агресији настављене су и после Другог светског рата. Лондонским споразумом о кажњавању ратних злочинаца, од 8. августа 1945, агресија је проглашена за међународни злочин против мира. У ОУН на дефинисању агресије више година је рађено у Комисији за међународно право и Специјалном комитету.⁷ После дуготрајног и мукотрпног рада, Генерална скупштина ОУН успела је да усвоји Резолуцију 3314, у којој је, коначно, дефинисана агресија.

Текст те званичне дефиниције (уз многа скраћења) гласи: „Агресија – употреба оружане силе од стране једне државе против суверенитета,

⁴ Од 1945. до 2000. године у свету је било 269 агресија и ратова. Сједињене Америчке Државе су биле умешане или су учествовале у 226, што чини 84 одсто свих агресија и ратова.

⁵ Тако је било и у случају агресије коју су извеле државе чланице НАТО-а на СР Југославију 24. марта 1999. године.

⁶ На Лондонској конференцији (3–5. јула 1953. године) Совјетски Савез је закључио три конвенције о дефинисању нападача и потписао их са 12 држава, међу којима је била и Краљевина Југославија.

територијалне целине или политичке независности друге државе, односно на ма који други начин који није у складу с Повељом УН. Сваки од ових аката представља акт агресије: а) инвазија или напад ОС једне државе на територију друге државе, или свака војна окупација произашла из тога, или свака анексија територије друге државе употребом силе; б) бомбардовање територије једне државе од стране ОС друге државе или употреба било каквог оружја од стране једне државе против територије друге државе; в) блокада лука или обала једне државе од стране друге државе; г) напад ОС једне државе на копнене, поморске или ваздухопловне снаге, поморску или ваздушну флоту друге државе; д) употреба ОС једне државе, које се налазе на територији друге државе с пристанком државе пријема, противно условима предвиђеним у споразуму или продужење њиховог присуства на територији после истека споразума; ђ) акција једне државе која своју територију стави на располагање другој држави ради коришћења за извршење акта агресије против треће државе, и е) упућивање од стране или у име једне државе оружаних банди, група, нерегуларних војника или најамника, који против друге државе врше акте оружане силе тако озбиљно да се изједначавају са горе побројаним активностима или њено значајно учешће о томе“. На крају Резолуције се каже и да „Савет безбедности може одлучити да и други акти (С. М.) представљају агресију у смислу одредаба Повеље“.⁸

У наведеној дефиницији наглашена је употреба оружане силе јер је у прошлости то чинило суштину агресије. Међутим, у савременим условима агресија се може извести и на друге начине: пропагандним деловањем, политичким и дипломатским акцијама, економском блокадом и санкцијама, дискриминацијом и санкцијама у домену здравства, науке и културе, блокадом и запленом финансијских средстава итд. Очито, усвојеном дефиницијом нису обухваћене све врсте агресије, поготову оне који се изводе средствима неоружаног насиља, мада се на њих може односити почетни део дефиниције у којем се наглашава и да агресију чини оно што на ма који други начин није у складу с Повељом УН. Дакле, суштина Повеље УН, у сваком случају, јесте забрана употребе било какве силе, претње силом или других радњи којима се крши суверенитет и територијални интегритет држава или које значе мешање у њихове унутрашње послове.⁹

⁸ На припремању дефиниције агресије рађено је од 5. редовног заседања Генералне скупштине ОУН, 1950. године, до 29. заседања Генералне Скупштине ОУН, 14. децембра 1974, када је усвојена Резолуција 3314.

⁹ Потпуна дефиниција агресија садржана је у документу ОУН са 29. заседања Генералне скупштине: *General Assembly – Twenty-ninth*, 3314.

¹⁰ У чл. 2, т. 4 Повеље УН пише: „Чланови се у својим међународним односима уздржавају од претње силом или употребе силе које су уперене против територијалне целовитости или политичке независности било које државе...“ У тачки 7 истог члана садржано је следеће: „Ништа у овој Повељи не овлашћује УН да се мешају у послове који по својој бити припадају у унутрашње надлежности држава“ (Повеља уједињених народа, „Народне новине“, Загреб, 1976).

Према *Социолошком лексикону* агресија је „планска и организована акција оружаних снага једног глобалног друштва – државе, на друго друштво – државу, са циљем да се она потчини нападачу у мери која му највише одговара, с обзиром на његове интересе, снагу и међународне војно-политичке односе...“¹⁰ У *Политичкој енциклопедији* наведена је следећа дефиниција: „Агресија представља у међународном праву акт употребе силе, односно напад који једна држава изврши против друге државе или других правно заштићених објеката. Агресија је злочин. Повеља ОУН (члан 2, тачка 4) забрањује не само оружани напад, већ и сваку употребу силе која би била усмерена против политичке независности или територијалног интегритета неке државе односно у супротности са циљевима и начелима ОУН“.¹¹ У *Војном лексикону* агресија је дефинисана на следећи начин: „Агресија, неизазвани напад једне или више држава, којим се угрожава независност, суверенитет или територијална целина нападнуте земље. Најчешће је агресија оружана, односно изводи се применом војне силе, али обухвата сваку акцију усмерену против територијалне целине или независности друге државе, или против мира у свету. У том смислу говори се о економској, политичкој, субверзивној и другим врстама агресије“.¹²

У прошлости, поготову у савременим условима, осим војних (оружаних), примењиване су, и то много чешће, друге врсте агресије: пропагандна, политичка и економска, и њихове комбинације.

На основу наведеног, *агресија* може да се дефинише као *акт који је у супротности са одредбама, нормама и духом међународног јавног права и Повеље Уједињених нација*. Изводи је једна држава, коалиција држава, група држава, нека међународна организација, регионална интеграција или мултинационалне међународне снаге на другу државу (или њен део), групу држава или на територију (или зону, односно објекат) под међународном заштитом ради потчињавања вољи и интереса државе (држава, организација) нападача – агресора. Тим актом се силом нарушавају индивидуалност, суверенитет, слобода и интегритет нападнуте државе (или дела територије), ремете или преусмеравају токови њеног развоја, живота и рада, нарушава уставни и политички систем и она доводи у степен веће или мање зависности од државе (држава, организација) агресора. Агресори применом различитих метода и поступака изводе пропагандне, политичке, економске, војне и друге снаге.

Детаљно навођење могућих облика агресије у оквиру дате дефиниције учинило би дефиницију преопширном. Такође, створили би се услови да се не обухвати неки специфичан, конкретан облик агресије, што би омогућило агресору да избегне осуду међународне јавности и институција и одговарајуће санкције за тај криминални акт. Посебно је

¹⁰ *Социолошки лексикон*, „Савремена администрација“, Београд, 1982, стр. 3.

¹¹ *Политичка енциклопедија*, „Савремена администрација“, Београд, 1975, стр. 10.

¹² *Војни лексикон*, исто, стр. 20.

значајан део дефиниције у којем се наглашава да се осим војним, агресија може извести и другим методама, поступцима и средствима (како се најчешће уобичава у пракси и јавности). То се поготову односи на нове облике агресије који су се појавили на крају 20. века и на оне који се могу очекивати у будућности.

Појам политичке агресије

Политика одувек¹³ има веома важну улогу у друштву, без обзира на то да ли је реч о државама или међународној заједници. Према академику Радомиру Лукићу, политика се састоји од „политичке идеологије“, политичке организације и политичке делатности“.¹⁴ У *Социолошком лексикону* је наведено пет елемената: „а) политичка делатност (усмеравање); б) политички субјекти; в) људска делатност која је предмет усмеравања; г) правац (циљ) усмеравања и д) средства усмеравања.“¹⁵ На политику утичу објективне околности, али и субјективне снаге које имају доминантан положај у конкретном друштву (и глобалној заједници) у одређеним условима. Кроз политичку делатност владајуће друштвене групе (слојеви, класе, утицајни представници и вође нација, етничких група, конфесија и других група и заједница) остварују своје интересе, пре свега економске (материјалне) и политичке (идеолошке).

У сваком случају, политичка агресија има негативно значење, као и све друге врсте агресија. У суштини, она је својеврсна злоупотреба политике ради наметања воље и интереса владајућих структура неке државе (држава) субјектима у међународној заједници (државе, народи). Да би се разјаснио појам и дефинисала политика агресија неопходно је да се, као полазиште, одреде следећи критеријуми: 1) *циљ политичке агресије*; 2) *начини и средства за њено остваривање*; 3) *објекти и 4) носиоци политичке агресије*.

1) Политичка агресија се изводи ради угрожавања основних атрибута државе која је објекат агресије и њеног довођења у мањи или већи степен зависности или потчињавања интересима државе или држава агресора. У суштини, актима који су у супротности с одредбама међународног јавног права, Повељом УН и другим документима којима се регулишу односи у међународној заједници¹⁶ агресор угрожава суверенитет, независност, слободу и територијални интегритет и меша се у унутрашње односе државе жртве агресије. Политичком агресијом се нарушава и угрожава (делимично или потпуно) политички систем, односно уставно уређење државе жртве агресије. Акт агресије је у

¹³ У најопштијем смислу, „политика је усмеравање људске делатности у одређеном правцу, тј. ради остваривања одређених циљева“ (*Социолошки лексикон*, исто, стр. 464).

¹⁴ Р. Лукић, *Основи социологије*, Универзитет у Београду, 1962, стр. 248.

¹⁵ *Социолошки лексикон*, исто, стр. 464.

¹⁶ Декларација о начелима међудржавног права о пријатељским односима и сарадњи између држава у складу са Повељом УН; Повеља о економским правима и дужностима држава; Општа декларација о правима човека; Резолуција Генералне скупштине ОУН 3314 (XXIX), итд.

најдиректнијој супротности с начелом самоопредељења народа и правом да сами одлучују о својој судбини, положају и интересима. Полазећи искључиво од сопствених интереса, агресор намеће своју вољу, политику, норме и власт држави која је жртва агресије.

2) Политичка агресија се претежно остварује политичким средствима. Прибегава се различитим актима политичке агресије у оквиру међународне заједнице, у регионалним политичким организацијама и у међудржавним билатералним и другим односима. Као средства за остваривање политичке агресије примењују се притисци, претње, уцене, изјаве и различита документа (саопштења, изјаве, декларације, одлуке скупштина, одлуке влада и демарши), организују се различите међународне конференције и скупови, прибегава се суспензији и искључивању из међународних политичких организација, дипломатски односи се свode на нижи ниво или се потпуно прекидају, и друго. На то се надовезују акти и поступци најгрубљег мешања у унутрашња питања и односе државе жртве агресије (на пример, подржава се, усмерава и финансира опозиција која ће радити у интересу агресора а користе се и разне организације и појединци, као што су синдикати, медији, студентске и друге организације итд.). Агресор организује и подстиче конфликте, политичке сукобе и отпор легално изабраним органима и институцијама политичке власти; ствара неповерење у легитимну власт и подрива јединство народа и политичку стабилност државе. Такође, подстиче на непослушност и анархију, и изазива осећај бесперспективности и безнађа на територији државе жртве агресије. Нарочиту пажњу посвећује подстицању и стварању конфликта и сукоба на националној, верској или расној основи. На различите начине подржава сепаратисте, па чак и терористе, како би државу разбио изнутра, што је нарочито погодан метод за агресију на вишенационалне, вишеконфесионалне и вишерасне државе.

3) Објекат политичке агресије је држава у целини (политички систем, политички односи, национално и државно јединство). Агресија је усмерена на све политичке институције и организације које чине основу државне структуре и њеног функционисања, стабилности, суверенитета, независности и територијалног интегритета и највећа су препрека за остварење циљева и интереса агресора, као и на истакнуте личности у држави жртви агресије.

4) Носиоци политичке агресије су званични државни органи, институције и организације државе (држава, организација) агресора. Али, ангажују се и разне друге владине и невладине организације, користе се средства за масовну комуникацију, па чак се организују разни самити и конференције шефова држава или влада, самозване „контакт-групе“ итд. У политичкој агресији се све чешће користе међународне, регионалне и националне хуманитарне организације (које су се, поред хуманитарних, бавиле и обавештајним и субверзивним активностима на просторима претходне Југославије за рачун САД и НАТО-а).

На основу наведеног, *политичка агресија је акт супротан нормама, одредбама и обичајима међународног јавног и општег права, Повеље*

УН и другим званичним међународним правним актима. Њиме се нарушавају суверенитет, територијални интегритет, независност, слобода и уставни поредак и меша у унутрашње односе друге (других) држава(а) применом разних облика и метода политичке силе, хегемонизма и интервенционизма, тј. прибегава се разним видовима противправног понашања, принуде и политичког насиља у међународним односима да би се држава жртва (или њен део) потчинила вољи и интересима агресора.

Чиниоци који погодују примени политичке агресије

Политичка агресија се јавља као практичан израз идеологије, интереса и понашања владајућих кругова (структура) одређене државе у међународним односима. Методи и средства политичке агресије користе се ради наметања своје политичке воље, идеологије, система и понашања другој држави (државама). У суштини, ради се о нарушавању и поништавању идентитета и разарању националног и државног суверенитета, успостављању политичке (и економске, технолошке, културне и друге) доминације владајућих структура агресора. Основни узрок настајања политичке агресије јесте остваривање одређеног степена хегемоније моћније (јаче) државе над слабијом (мањом, неразвијеном) државом, односно, над државом која жели да буде суверена, независна и слободна, тј. да уређује живот према својим специфичним условима и у интересу својих грађана.

Одувек су политичку агресију производиле државе које су и тежиле да владају над другим народима и државама ради стварања услова за остваривање економске користи (разни облици и степени експлоатације). То је, уз неке модификације зависно од услова, суштина свих политичких агресија у свету, а мењали су се само главни протагонисти агресија (водеће силе разних „нових светских поредака“, колонијалне силе, Хитлеров „нови светски поредак“, силе предводнице блокова, а сада „нови светски поредак“ који предводе Сједињене Државе).¹⁷ Ослобођене ривалства са СССР-ом, САД осетиле су се као држава победник, позвана да одређује циљеве, акције, методе и средства за решавање свих значајних проблема у међународној заједници с ослоном на елементе своје војне, економске, научно-технолошке, информационе и међународне правне моћи. Отуда је у тајном документу Пентагона о стратeгијском планирању наглашено следеће: „Наш први циљ јесте да спречимо појаву новог ривала, било на територији бившег Совјетског Савеза или негде другде, који би представљао претњу сличну Совјетском Савезу“.¹⁸

Крајем 20. века (истовремено с појавом „новог светског поретка“) свет се суочио са терминима који се веома често користе у штампи,

¹⁷ Председник САД Џорџ Буш је 29. јануара 1991. изјавио: „Божјом милошћу, Америка је победила у хладном рату... Свет који је некада био подељен на два војна лагера сада признаје једну и надмоћну силу – САД“ (Војни преглед Танјуга, број 4, 1992, стр. 15).

¹⁸ Исто, бр. 10, 1992.

политици, социологији и животу: глобализација и глобализам, односно мондијализација и мондијализам. „Идеја глобализације у савремености изражава развојни мегатренд и дух времена наступајућег доба, а глобализам представља неоимперијални пројекат уређивања међународних односа у функцији снага новог светског поретка, тј. нових господара светске моћи“.¹⁹ Прави циљ који жели да се оствари глобализмом, у корист једине суперсиле и најкрупнијег капитала, прикрива се наводним стварањем услова за напредак целокупног човечанства, ширење демократије, већу хуманизацију друштвених односа и еманципацију човека. У ствари, глобализација је изговор за нова империјална освајања, односно за ширење простора на којем ће транснационални капитал, предвођен САД, моћи енормно да се увећава, уз екстра профите, на штету сиромашних, неразвијених држава и народа. Злоупотребом глобализације ствара се све већи јаз између најразвијенијих и најбогатијих, на једној, и неразвијених и сиромашних, на другој страни. У Сједињеним Државама је својеврсна концентрација економске, технолошке, политичке, пропагандне, војне и друге моћи у функцији остваривања доминације у свету и одлучивања из једног центра – Вашингтона.

Интерес најкрупнијег капитала може да се оствари само уз политичко потчињавање независних, малих, средњих и других држава (и народа) и довођење на власт људи који ће поступати у интересу и према налозима светских моћника. Ти циљеви се могу остварити политичком агресијом, а у случају да резултати изостану, прибегава се другим врстама агресија или њиховим комбинацијама. Политичком агресијом се подривају државе које се опиру глобализму („нови светски поредак“), који називају неоимперијализмом, транснационалним капитализмом и неолибералистичким капитализмом.

Све чешће прибегавање извођењу политичке агресије, као и других врста агресије, одражава дубоку кризу у којој се налази свет. Наиме, човечанство је затечено злоупотребом процеса глобализације. Многе праве људске вредности (право, правда, морал, хуманизам, истински демократски односи, слобода, солидарност, равноправност итд.) потиснуте су из свакодневног живота и друштвених односа у ужој и широј заједници својеврсним антивредностима (декаденција, назадаштво, примитивизам, криминогено и нехумано понашање), новац је фетишизиран до невиђених размера, а многе међународне институције које треба да обезбеде примену и поштовање норми и обичаја међународног права, као и мир у свету, изгубиле су ауторитет, пасивне су и под потпуном контролом светског хегемона и најкрупнијег капитала. Због тога се свет налази у најдубљој кризи после Другог светског рата, а највећу одговорност за такво стање у међународној заједници има једина светска суперсила – Сједињене Државе. У вези с тим бивши амерички државни секретар Хенри Кисинџер, у интервјуу за немачки лист „Welt

¹⁹ Др Љубиша Митровић, *Јанусово лице глобализације*, „Политика“, 31. мај 2000. године.

am zontag“ нагласио је да сматра „да хегемонија Америке није добра ни за САД, ни за Европу“...²⁰

Политичка агресија у пракси међународних односа

Политичка агресија је комплексна појава. Обухвата веома различите и бројне облике, садржаје, методе, средства и поступке, тако да свака конкретна агресија има своје карактеристике, на које утичу бројни различити услови. Неке од општих манифестација политичке агресије јесу: 1) злоупотреба међународних организација и институција; 2) суспензија и искључење из међународних организација; 3) примена санкција; 4) игнорисање и нарушавање суверенитета и територијалног интегритета држава; 5) заоштравање и кварење односа између суседних и других држава у корист агресора; 6) злоупотреба међународних судова; 7) снижавање нивоа и прекид дипломатских односа; 8) подривање уставног уређења, политичког система и унутрашње стабилности државе; 9) подршка сепаратизму, тероризму, изазивање криза и грађевинских ратова; 10) ометање и спречавање легално изабраних руководиљаца и институција да врше своје функције; 11) кршење и игнорисање међународних норми и уговора (стварање „ad hoc“ судова и других тела која немају основа у међународном праву, хапшења држављана државе жртве агресије на основу лажних и исконструисаних оптужница, злоупотреба хуманитарних и других организација, итд.).

Државе које изводе политичке агресије користећи своју политичку моћ, као и друге врсте моћи, помоћу различитих метода и средстава употребљавају глобалне и регионалне међународне организације и институције. Пре свега, спречавају да се њихова агресивна политика и понашање нађу на дневном реду релевантних међународних тела и организација, првенствено Савета безбедности и других специјализованих организација ОУН, а ако се то и догоди прибегавају коришћењу права вета и тако онемогућавају осуду или доношење било какве неодговарајуће одлуке. Због тога Савет безбедности не успева да спречи или заустави агресије широм света, нити да осуди агресоре. Поред тога, САД и друге велике силе користе методе притисака, уцена и ултиматума према другим државама да би их натерале да се понашају у складу с интересима агресора, односно, да подрже такву политику.

Сједињене Државе су, уз подршку својих савезника из НАТО-а, претвориле Савет безбедности ОУН у инструмент за остварење својих интереса: успеле су да га парализују или пасивизују у свим случајевима када су биле у улози агресора. Тако Савет безбедности често делује као продужена рука америчке администрације, што је нарочито уочљиво последњих година.²¹ Агресори спроводе своје интересе и кроз друге

²⁰ „Политика“, 12. април 2000. године.

²¹ Пример за то је агресија НАТО-а на СР Југославију. И поред тога што је влада СРЈ више пут упозоравала на опасности од агресија НАТО-а, Савет безбедности није спречио агресију и осудио агресоре.

специјализоване организације, агенције, комисије, комитете и друге органе ОУН. Исто је и са већином регионалних организација, јер и у њима главну реч приликом одлучивања има америчка администрација иако САД географски не припадају тим регионима (оне одлучују у ОЕБС-у, организацијама у Азији, Латинској Америци итд.). Такође, Северноатлантски пакт је под доминацијом и командом америчке администације, а и Европска унија следи интересе и политику Сједињених Држава.²²

Савет безбедности, који је као најзначајнији орган УН одговоран за мир у свету, не реагује на прави начин на захтеве држава жртава агресије, не разматра њихове жалбе и захтеве, не спречава и не зауставља агресије, не доноси потребне правне акте и не предузима друге потребне мере којима би се омогућило кажњавање агресора. Напротив, издаје саопштења и доноси одлуке и резолуције којима се критикује или осуђује понашање држава које су објекти агресије, и то на основу неистинитих и тенденциозних извештаја које подносе радне групе или специјални представници који су под утицајем агресора. Усвојене резолуције су онакве каве желе моћне државе, пре свих САД, што се десило и с Резолуцијом 1244 Савета безбедности која се односи на прекид агресије НАТО-а на СР Југославију (углавном су уважени интереси агресора).²³

У време разбијања СФР Југославије, вољом светских моћника, направљен је опасан преседан у међународним односима. Савезна Република Југославија је суспендована из рада Генералне скупштине ОУН и других специјализованих и регионалних организација, као што су ОЕБС, Савет Европе, Парламентарна скупштина Савета Европе итд. Истовремено, за пуноправне чланове примљене су државе које су настале сецесијом на просторима претходне Југославије супротно свим нормама међународног права и уставној процедури државе у чијем су саставу биле административне јединице. Савезној Републици Југославији је била онемогућена сарадња чак и са Интерполом, као и учешће на конференцијама и скуповима који су се тицали безбедности Балкана, Југоисточне Европе и Средоземља иако је највећа и најзначајнија од свих новостворених држава.

Савет безбедности, чак и када је расправљано о стању на Косову и Метохији, најчешће није дозвољавао да седницама присуствује представник СР Југославије. Тако је стање на том простору, скоро по правилу, једнострано приказивано на званичним извештајима мисије УН (УНМИК) и других представника међународне заједнице.²⁴ У

²² Агресију НАТО-а на СРЈ ОЕБС није осудио, а Европска унија је подржала агресију!

²³ Резолуција 1244 усвојена је тек када је Савет безбедности прихватио већину ставова САД и НАТО-а – све дотле је бомбардована СР Југославија. Дозвољено је да одлучујућу улогу у тзв. мировним снагама УН на Космету (Кфор) има НАТО, који је био агресор: није ограничен мандат тих снага нити су прецизирани надлежност и право званичних југословенских власти у спровођењу те резолуције.

²⁴ Представнику СРЈ није дозвољено да присуствује седницама Савета безбедности на којима је расправљано о стању на Косову и Метохији после доласка

ствари, сви извештаји за седнице Савета безбедности о стању на Косову и Метохији и у СРЈ писани су у Вашингтону. Истовремено, седницама Савета безбедности веома често су присуствовали и „непозвана лица“ (представници америчког конгреса, гости које је позивао амерички амбасадор у УН, и други).

На основу тенденциозних или лажних извештаја, Савет безбедности је доносио саопштења, одлуке или резолуције којима није доприносио разрешавању проблема. Напротив, ситуација је понекад још више компликована²⁵ по државе жртве агресије. Наиме, агресори често успевају да избегну осуду или да обезбеде неутрална саопштења и резолуције, па на тај начин замагљују стварно стање чак и у случајевима када је агресија очигледна и када је јасно ко су агресори.²⁶

Санкције увек имају политички карактер. То је начин да се отежају живот и рад становништва, онемогуће или успоре привредни развој и производњу, и створи незадовољство код грађана да би се дестабилизовала земља и променила власт. О намени санкција сведоче и неке изјаве америчког државног секретара Мадлен Олбрајт, која је 12. фебруара 2000. изјавила: „Ја сматрам санкције као веома важно оруђе и полуку веома корисну за постизање онога што желимо“. У другој прилици, поред осталог, рекла је да су „санкције неопходне у обрачуна са непослушним режимом и земљама“.²⁷ Санкције се користе у свим областима живота и рада (чак и култури, науци и спорту), али се најчешће прибегава економским и политичким санкцијама. Све оне су, у крајњем, срачунате на постизање политичких циљева.

Непоштовање суверенитета и територијалног интегритета државе која је жртва агресије један је од облика политичке агресије. Драстичан пример за то јесте период од доласка на Косово и Метохију снага и мисије Уједињених нација. Наиме, резолуцијом Савета безбедности 1244, од 10. јуна 1999, потврђен је суверенитет и територијални интегритет СРЈ (став 10 преамбуле), али је у пракси Унмика и Кфора та одредба игнорисана и свакодневно кршена. Бернар Кушнер, као шеф Унмика, практично је суспендовао Устав Србије и Устав СРЈ јер није поштовао и примењивао ниједан од закона тих држава. Истовремено, увео је и прокламовао „правне акте“ и „прописе“ којима је поништен њихов суверенитет²⁸ и територијални интегритет.

тзв. мировних снага УН (Кфор), Цивилне мисије УН (УНМК), међународне полиције и других органа и организација и када је, у вези с тим, требало донети важније одлуке и ставове (6. и 7. март, 11. мај и 9. јун 2000). То је посебно изражено 9. јуна 2000. када је разматран извештај о једногодишњем боравку тих снага на Космету.

²⁵ Такве су, на пример, резолуције СБ УН 757, 787, 820 и друге.

²⁶ Савет безбедности још ниједном није именовао и осудио агресоре на СРЈ, нити је правим именом назвао шиптарске терористе и њихова злодела.

²⁷ У уводнику часописа „Анали интерне медицине“ из Филаделфије, 18. јануар 2000. године.

²⁸ Суверенитет Србије на СРЈ нису поштовале многе стране владе (првенствено владе земаља чланица НАТО-а и суседних држава). На Косово и Метохију су долазили шефови држава и влада, министри и други званичници без питања и сагласности владе СР Југославије. Неке су земље су у Приштини отвориле

Агресор често плански шаље емисаре и званичнике у посете државама суседима државе која је објекат политичке агресије и од влада тих држава тражи, на основу убеђивања, уцена или ултиматума, да предузму одређене мере и акције ради заоштравања односа са државом жртвом како би јој отежале положај у међународним односима.²⁹ Од тих држава се најчешће захтева да предузимају пропагандне активности, подстичу сепаратисте из редова својих сународника, постављају разне територијалне захтеве, ограничавају контакте, смањују трговинску и другу размену, уводе разна друга ограничења, изазивају инциденте, и слично.

За крај 20. века карактеристична је једна нова појава: све чешћа злоупотреба међународних судова, било да је реч о Међународном суду правде у Хагу (образовале су га УН на основу Повеље) или, чешће, о *ad hoc* образованим судовима (тзв. трибуналима) за поједине случајеве или регионе и државе. За те судове нема основа у Повељи УН, већ се формирају искључиво под притиском великих сила, с унапред одређеним политичким циљем.³⁰

Мешање агресора у унутрашње односе у држави објекту агресије обично отпочиње с оптужбама против легално и легитимно изабраних органа и институција власти и руководиоца због недемократског понашања, угрожавања слободе штампе и информисања, угрожавања права грађана, поготову појединих националних мањина, етничких група или верских конфесија итд. Упоредо с тим, агресор образује, подржава, помаже, подстиче и финансира деловање опозиционих група и партија које су му наклоњене. Такође, подржава стварање и активности појединих синдиката, студентских организација и медија, и образује и финансира илегалне групе и организације које ће се ангажовати на рушењу легалне власти насилним средствима, укључујући и терористичке акције. Дакле, агресор настоји да доведе на власт своје експо-

своја конзуларна представништва или тзв. канцеларије за везу. Мисија УН издаје неке своје документе (личне исправе, саобраћајне дозволе, регистарске таблице за возила) и уведена је страна валута као средство плаћања, са Косова и Метохије су протерани сви легални и легитимни органи власти Србије и СРЈ итд. Речју, на том делу територије не поштују се суверенитет и територијални интегритет Србије и СР Југославије.

²⁹ На пример, америчка администрација и владе земаља чланица НАТО-а пре, у време и после оружане агресије на СРЈ непрекидно су слале своје највише политичке личности и војне руководиоце у престонице држава које се граниче са СРЈ и од њих захтевале услуге везане за извођење агресије (уступање територије, учешће у агресији итд.). Владе суседних држава су то прихватиле и биле у функцији агресије и притисака на СР Југославију.

³⁰ Такви судови су образовани за простор претходне Југославије ради ратних и других злочина учињених у време грађанског рата у Хрватској и Босни и Херцеговини (такав суд је образован, на пример, и за рат у Руанди и Бурундију). Међународни суд правде у Хагу не обавља своју функцију према основним нормама међународног јавног права и Повељи УН јер га злоупотребљавају светски моћници. На пример, није осудио агресију и агресоре на СРЈ (1999) иако је то био еклатантан пример агресије према важећој дефиницији агресије Уједињених нација (Резолуција 3314). Тиме је учињен још један опасан преседан у међународним односима јер су охрабрени будући агресори да могу некажњено чинити нове злочине широм света.

ненте и због тога предузима бројне мере и активности. Између осталог, окупља вође група, партија и организација које су му наклоњене и са њима разматра начине дестабилизације и рушења легално изабраних органа власти у држави објекту политичке агресије. Агресор спроводи интензивну пропаганду у корист својих присталица и учествује у финансирању и лажирању избора. Уколико, и поред тога, не успе да на власт доведе своје експоненте, акције усмерава на осуду легално изабраних органа власти и личности, изборе проглашава нерегуларним, недемократским, противзаконитим, фалсификованим и слично. Такве изборе званично не признаје и одбија да са новоизабраним руководствима одржава званичне контакте, тражећи да се или смене или повуку са власти и уступе места њиховим присталицама.³¹

Да би на унутрашњем плану дестабилизовао независне, слободне и, по његовом мишљењу, непослушне државе, агресор предузима опсежне, комплексне и драстичне мере и акције. У оквиру тога, иницира, организује, подржава, финансира и помаже сепаратистичке покрете и, чак, терористичке групе и организације. Често злоупотребљава и верске разлике ради подстицања конфликта и сукоба. Агресор прво доводи на чело сепаратистичких, верских и терористичких група и организација људе који су му одани, а потом их ангажује на разбијању држава које су објекат политичке (или друге) агресије. По правилу, за такве послове агресор се ослања на људе сумњивих моралних вредности, на криминалце и, чак, на озлоглашене терористе и злочинце. У пракси се показало да је најефикаснији начин разбијања суверених, поготову вишенационалних и вишеконфесионалних држава подршка и помагање сепаратистичких покрета, који се, ради остваривања својих циљева, увек стављају у службу агресора.³²

У последње време агресори сачињавају спискове непожељних личности (државници, политичари, привредни руководиоци, културни и научни радници, новинари и други), којима се ускраћује право на путовање у иностранство (на територије држава које се баве политичком или неком другом агресијом), присуство на међународним конференцијама и другим скуповима, и слично. Протагонисти политичких агресија чак јавно указују на потребу и ефекте тих противправних аката. Из изјава креатора и протагониста „новог светског поретка“ уочава се актуелно стање у међународној заједници и положај малих и средњих независних и других држава и народа, као и опасности којима су изложене у садашње време и ближој будућности.

³¹ Сједињене Америчке Државе и друге западне државе у прошлости су чак организовале пучеве и државне ударе широм света (Чиле, Аргентина, Бразил, Иран, Пакистан, Бангладеш итд.).

³² Приликом разбијања СФР Југославије (1900–1992) западне земље су се ослањале на сепаратисте који су били блиски с остацима фашистичких снага из времена Другог светског рата или су прихватили њихову идеологију и политичку оријентацију (разне профашистичке организације – усташке, белогардејске, муслиманске фундаменталистичке, ВМРО и сличне), као и на шовинисте и ортодоксне националистe. Ради разбијања СР Југославије агресори су се ослањали и на шиптарске сепаратисте и терористе.

Политичка агресија је све чешће својеврсна замена за рат. Агресори настоје да различитим врстама агресија остваре циљеве и интересе које су некада постизали искључиво ратом. Све чешће прибегавају агресији, уместо рату, стога што је она економски оправданија (јевтинија је). Осим тога, јавно мњење лакше прихвата агресију која не прераста у оружану агресију, агресор избегава сопствене људске жртве и материјалне штете (или су те штете веома мале, најчешће само финансијске, и за њега подношљиве). Зависно од услова, агресори се опредељују за различите врсте и модалитете агресија – пропагандну, политичку, економску и војну, или за њихову комбинацију. Једна од најчешће примењиваних агресија у пракси међународних односа јесте политичка агресија. Од ње се чешће примењују само пропагандна агресија, а најчешће се те две врсте агресија комбинују и надопуњују. Политичком агресијом агресор настоји да промени карактер и суштину политичког система и односа у држави која је објекат агресије. То је предуслов за остварење и других циљева, првенствено економских, због којих агресор отпочиње агресију. Политичком агресијом се потчињава држава жртва и доводи у завистан положај, а агресор ствара услове за коришћење њених ресурса (људских и материјалних, као и геостратешког положаја) за своје потребе. Политичкој агресији, по правилу, прибегавају велике силе – моћне и богате државе. Кроз историју су то увек биле колонијалне силе или водеће државе у стварању тзв. нових светских поредака.

Под политичком агресијом подразумевају се разноврсни облици, садржаји, методе, средства и поступци. Зависно од услова, користе се разни притисци, претње, уцене и ултиматуми, све до драстичних облика – државног тероризма и других облика и средстава субверзивног деловања. Агресор се у свакој прилици ослања и користи услуге људи (појединци, групе, организације) који су незадовољни својим положајем у земљи која је објекат агресије или су спремни да због личних интереса буду у служби агресора (вође неких политичких партија, криминалци, терористи и други).

Актери политичке агресије се на најдрскији начин мешају у унутрашње односе у држави жртви агресије. Различитим средствима, уз помоћ њима наклоњених људи, дестабилизују земљу и утичу на њен политички и економски систем, начин живота, културу, обичаје, и друго. Мешају се у политички живот, у организовање и спровођење избора за институције и органе власти, протежирају и доводе на власт личности које ће служити њиховим интересима итд. не бирајући средства за остварење својих намера.

Политичком агресијом (као и другим врстама агресије) дестабилизују се укупни међународни односи и угрожава светски мир, јер је она често увод у рат. Због таквог понашања светских моћника човечанство се налази у дубокој кризи, суочено с бројним опасностима и конфликтима.